

Bezoekerscentrum Zwin Park

Het Zwin groter en dynamischer

De Nederlandse duinen zijn twee getijdengebieden rijk: de Slufter op Texel en het Zwin in de uiterste zuidwesthoek van ons land. Het Zwin is 213 hectare groot, waarvan er 33 in ons land en 180 in België liggen. Al jaren werken beide landen intensief samen om te zorgen dat dit unieke landschap behouden blijft. Op dit moment door een aantal grootschalige ingrepen en een forse uitbreiding van het gebied: in 2019 zal het natuurreservaat 120 hectaren groter zijn. Tijd om een kijkje te nemen.

Tekst: Annelies Boutellier
Beeld: Beeldbank Agentschap voor Bos en Natuur (tenzij anders vermeld)

Eind augustus was het zover. Adrie Provoost (duinconsulent van Duinbehoud en nauw betrokken geweest bij de voorbereiding van het project) informeerde ons aan de hand van kaarten en foldermateriaal uitgebreid over het gebied, haar geschiedenis en het idee achter het

plan om het Zwin groter te maken en de getijdendynamiek terug te geven. Adrie: "Van nature verzandt de Vlaamse kust en sinds 1990 doen zowel Nederland als België aan zandsuppletie. Vlaanderen doet dat voor zijn badplaatsen en gezien zand zich langs dit deel van de kust altijd

veiligheid en de angst voor verzilting. Het zit zo ongeveer in de genen van de Zeeuwen om de zee te keren. Met deze uitbreiding komt de zee juist meer het land in. Daar moest goed over nagedacht worden."

Zeldzaam landschap

Het Zwin, sinds 1952 een natuurreservaat, bestaat uit een krekenstelsel, verbonden met de zee. We zien er schorren, slikken, stranden en duinen. Door de getijden is hier sprake van een dynamisch landschap. Een dergelijk getijdenlandschap kent de verschillende stadia van verlanding en is zeldzaam langs de kusten en riviermondingen van West-Europa. Ze geniet dan ook Europese bescherming.

Slikken zijn de stukken land die bij hoogtij onder water staan en waar weinig tot niets groeit en de schorren die alleen bij een hoge springvloed - ongeveer drie keer per jaar - onder water staan, zijn begroeid met zoutverdragende planten, zoals strandkweek, zoutmelde, lamsoor en Engels slijkgras.

Het grote probleem in het gebied is de verzanding. Zonder ingrijpen slibt de Zwingel dicht en daarmee zou het zeewater het land niet meer in kunnen stromen. Dat zou het einde van dit landschap met slikken en schorren betekenen.

Boomkikker. Foto: Jelger Herder

We gaan kijken

Op weg naar het bezoekerscentrum in het Vlaamse deel van het gebied zien we de werkzaamheden: de nieuwe dijk van 3,8 kilometer die het achterland moet beschermen tegen hoog water en zware stormen ligt er al en er wordt hard gewerkt aan het afgraven van de oude 'internationale' dijk. Koen Maréchal, in dienst van het Vlaamse agentschap Natuur & Bos en boswachter van dit gebied, wacht ons op. Met zijn vieren lopen we het gebied

verplaatst van west naar oost, werken die suppleties de verzanding van de Zwingel in de hand."

De Vlaamse en Nederlandse partners ontwikkelden daarom dit ingrijpende plan, dat na een lange voorbereidingstijd in 2016 van start ging. Vooral de uitbreiding van het gebied met 120 hectare is een enorme verandering en verbetering, uitgaande van de wetenschap dat hoe meer water het gebied in- en uitstroomt, hoe meer de monding intact kan blijven en hoe meer dynamiek er zal zijn.

Het project heeft het motto 'groter-veiliger-waardevoller' meegekregen. Adrie: "Er is een lang en moeizaam traject aan voorafgegaan. Er waren allerlei bezwaren. Denk aan

Werken aan het Zwin

in. Het kan niet beter: zon, fris windje, prachtige luchten én informatie over het gebied uit de eerste hand op locatie.

We lopen door een dikke laag strandkweek en zien gelukkig ook nog wat lamsoor in bloei. Het Zwin is immers beroemd om de grote oppervlakten paars bloeiende Zwinblommen, zoals lamsoor hier wordt genoemd. Het is

laag water en we zien en ervaren met eigen ogen de schorren en de slikken. Terwijl hij wijst richting de bestaande polders legt Koen uit: "Als de internationale dijk straks weg is, zal de polder erachter vollopen. Zand zal zich daar afzetten, waardoor er nieuwe slikken en schorren zullen ontstaan. Samen met het oude deel zal het getijdengebied zich weer kunnen herstellen."

Enthousiast vervolgt hij: "We lopen voor op het tijdschema. Als het zo doorgaat stroomt in december het zoute water definitief de polder in. Dat wordt vast een mediamoment, ik kijk er naar uit."

Begeleide natuur

Voorafgaande aan het maken van de nieuwe dijk en het afgraven van de oude is er al veel werk verzet: de hoofdgeul werd uitgediept, er werden andere geulen gedempt en er kwam een nieuwe controleerbare stuw. Parallel werden de eilanden weer als losse eilanden voor broedvogels ingericht en werd van het hoge schor de top laag weg gegraven om slikken te herstellen.

Als we over een houten brug het gebied ingaan, vertelt Koen: "Onder deze brug is die stuw geplaatst. Die gaat dicht na het laatste springtij vóór het broedseizoen in maart, zodat het water rond de eilanden hoog blijft en dus niet toegankelijk is voor vossen, ratten en andere rovers. De stuw zorgt er ook voor dat het broedsel niet verdrinkt bij een volgend hoger

Het Zwin in 2007
Foto: Rijkswaterstaat / Joop van Houdt

springtij. Zo hopen we het visdiefje en de kluut weer terug te krijgen." En dat schijnt te lukken.

Evenals het terugbrengen van de boomkikker. Niet zonder trots vertelt Koen over een geslaagd project. "Er werd op zeker moment nog maar vijf mannetjes gehoord in de vijvers van de villa's in Het Zoute. Daar zijn we toen wat aan gaan doen. We maakten een verbinding met Retranchement, waar nog volop boomkikkers waren gehoord, door stapstenen neer te leggen en we verbeterden de habitat in de Zwinduinen en -polders zodat de kikkers het weer meer naar hun zin kregen." Er schijnen er weer een paar honderd te zijn en ja, wij hebben er zelf twee gezien!

Nog meer te beleven

Het Zwin schijnt het bekendste natuurpark in België te zijn en men zegt dat iedere Belg als kind minstens een keer dit gebied bezoekt. Hoewel de duinen bij onze Zuiderburen zo goed als verdwenen zijn, is het me duidelijk dat dit gebied door hen gekoesterd wordt. Kosten noch moeite worden gespaard om de natuurwaarden te herstellen en de bezoeker

optimaal van dit gebied te laten genieten. Er staat in het Vlaamse deel een prachtig, nieuw bezoekerscentrum, er worden allerlei excursies en activiteiten georganiseerd, er is veel en mooi vormgegeven foldermateriaal en er zijn informatieve websites. Het project voorziet ook in uitbreiding van fiets- en wandelpaden en een aantal uitkijktorens.

Het resultaat blijft onzeker

Als ik naar Adrie en Koen luister wordt het me duidelijk dat er bij dit project zo weinig mogelijk aan het toeval is overgelaten. Vele berekeningen, modellen en proefopstellingen

moeten waarborgen dat de doelstelling van dit project maximaal gehaald wordt: de natuurwaarden terugbrengen, verbeteren en vergroten. Maar hoe dat gebeurt en hoe het eruit gaat zien blijft onzeker. De natuur heeft het laatste woord en zowel Adrie als Koen vinden dat reuze spannend. Ik merk dat die onzekere toekomst hen enthousiast maakt, want zij weten als geen ander dat deze onzekerheid bij dit dynamische landschap hoort. •

[Annelies Boutellier is redacteur van Duin.](#)

Kluten